

Pamuk, E., Kiraz, Z. (2016). Ortaokullarda okutulan seçmeli ders uygulamalarında okul yöneticilerinin karşılaştıkları problemler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 977-1003

Geliş Tarihi: 26/01/2016

Kabul Tarihi: 21/07/2016

## ORTAOKULLARDA OKUTULAN SEÇMELİ DERS UYGULAMALARINDA OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER

Erbil PAMUK\*  
Zafer KIRAZ\*\*

### ÖZ

Seçmeli dersler eğitimde öğrenciye daha çok göreceli olarak demokratik bir koşul sağladığı için önemlidir. Ancak önemli olduğu kadar problemli bir alanı da oluşturmaktadır. Çünkü var olan seçmeli havuzunda hangi paketin seçileceği ve o paketten hangi/hangilerin dersin/derslerin seçileceği politik bir durumu da ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, var olan derslerden birinin ya da birlerinin seçilmesi diğerlerinin seçilmemesi politik bir süreci de oluşturmaktadır. Bu politik tercihi kimin yaptığı (öğrencinin kendisinin mi, velinin mi, öğrenci ve velinin ortak kararı mı, okul yöneticisinin yönlendirmesi mi yoksa ders öğretmenlerinin yönlendirmesi mi) önemlidir. Okullarda bu derslerin belirlenmesi, planlanması ve seçilmesinin yöneticilere nasıl bir iş yükü oluşturduğu ve daha da önemlisi seçmeli ders uygulamalarında okul yöneticilerinin karşılaştığı problemlerin neler olduğu ve hangi çözüm yollarının kullanıldığının belirlenmesine çalışılmıştır. Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma için 2014 – 2015 eğitim öğretim yılında Tokat il merkezinde bulunan toplam 15 ortaokulun tümünde seçmeli derslerden sorumlu yöneticiler ile görüşme yapılmıştır. Bu okul yöneticilerinden 3 tanesi okul müdürü, 12 tanesi müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Müdürler M1, M2... müdür yardımcıları ise MY1, MY2 olarak kodlanmıştır. Araştırmanın verileri yan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Söz konusu ortaokulların önemli bir bölümünde derslik ve fiziki yapının yetersiz olduğu görülmektedir. Araştırma evreninde olan okulların yarıya yakınında, norm durumlarının seçmeli dersleri karşılamada yeterli olduğu, yeterli olmadığı durumlarda ise diğer okullardan görevlendirme öğretmenlerle sorunun çözüldüğünü, yine bu okullarda ciddi problemlerin yaşanmadığı söylenebilir.

**Anahtar Kelimeler:** Seçmeli Ders, Eğitim Kurumu, Okul Yöneticisi

## PROBLEMS ENCOUNTERED BY SCHOOL ADMINISTRATORS IN ELECTIVE COURSE IMPLEMENTATIONS IN SECONDARY SCHOOLS

### ABSTRACT

Elective courses have a place in education as they provide a relatively more democratic condition for the learner. However, alongside being important, they also reveal certain problems. The reason for their being also problematic is related to these: the fact that which packages are available within the existing pool of such courses and also which one or ones are to be selected pertain to a rather political issue. In other words, the selection of one or more courses provided-and not choosing the others-is linked to a political process. The one who makes this political choice is important - namely is decision making process managed by learners themselves, his parents, or both; or is it the school administrator or the relevant teachers who are guiding the process matters here. What courses will be available for learners in elective courses pool, their planning process with the selection process are concentrated upon with a view to comprehend how much workload these processes would correspond to on the administrator's side and more importantly, what problems administrators confront in these regards and to this end what kind of solutions are resorted to are focused on. In this study, the design of case study, one of the qualitative designs, was used. The school administrators of 15 secondary schools in Tokat province, who were responsible for elective courses, were interviewed in 2014-2015 academic year. 3 of these administrators were school principals while the rest were assistant principals. The principals were coded as M1, M2..., and the assistant principals were coded as MY1, MY2. The data were collected using semi-structured interview form. It was observed that the majority of schools had some problems such as the insufficient number of classrooms and physical structure. It can be expressed that nearly half of these schools had sufficient number of teachers for elective courses, and when they didn't, the problem was resolved by assignments from other schools. As a result, it can be stated that these schools didn't have serious problems about this issue.

**Key words:** Elective Courses, Educational Institutions, School Administrator, Weekly Course Hours

\* Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, erbilpamuk@hotmail.com

\*\* Yrd. Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, zafer.kiraz@gop.edu.tr

## 1.GİRİŞ

Seçmeli dersler okul programlarının ayrılmaz bir parçası olarak öğrencilerin gelişimlerine destek olmaktadır. Seçmeli dersler öğrencilerin bilişsel (bilgi, beceri), duyuşsal (ilgi, tutum) ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Farklı ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere sahip öğrencilere programlarda farklı ders seçenekleri sunulmaktadır. Seçmeli derslerin aynı zamanda öğrencilere hayat becerileri kazandıracak özellikle olması da beklenmektedir. İnanılmaz bir hızla değişen dünyamızda öğrencilerimizin bu değişime ayak uydurabilmeleri için onların hayat becerilerinin de geliştirilmesi gerekmektedir.

Seçmeli ders uygulamasının dünya üzerinde iki farklı uygulamasının olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamadır. Bu ülkede seçmeli dersler öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici bir amaç taşımaktadır. İkinci tür uygulamaya özellikle Avrupa ülkelerinde rastlanmaktadır. Bazı ülkelerde seçmeli dersler toplumsal olarak sorunlu bazı alanlardaki derslerin verilmesinde kullanılmaktadır. Bu dersler ise genellikle din, tarih ve dil dersleridir (Taş, 2004). Seçmeli derslerin seçilmesinde ailenin yapısı, kültürel kodlar, inanç vb gibi ailenin sosyo ekonomik düzeyide önemli bir etkindir. Eğitim ve öğretimden yararlanma düzeyi toplumsal sınıflar açısından ciddi bir eşitsizlik göstermekte yani yoksullar eğitim ve öğretimden daha az yararlanırken varlıklar daha çok yararlanmaktadır. Bu eşitsiz durum aynı zamanda seçmeli derslerin çeşidi, seçilmesi ve belirlenmesinde de görülmektedir.

Türk eğitim sistemi üzerinde 6287 sayılı kanunla yapılan değişiklikle eğitim ve öğretimdeki köklü değişikliklerin yanı sıra seçmeli ders uygulamalarında da önemli değişikliklere gidilmiştir. 2012 – 2013 eğitim öğretim yılı ile birlikte bu yeni sistem ile zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır. Eylül ayında 66 ayını dolduran öğrencilerin ilkokula kaydının yapılması, ilköğretim okullarının ilkokul ve ortaokul olarak ayrılması, imam hatip ortaokullarının açılması gibi değişiklikler yapılmıştır (MEB, 2012/20 Nolu Genelge).

İlkokul ve ortaokullardaki haftalık ders çizelgelerinde de önemli değişiklikler olmuştur. Matematik dersinin haftalık ders saati, ortaokul kademesinde 4 ders saatinden 5 ders saatine çıkarılmış, Rehberlik/ Sosyal Etkinlikler dersi 8. sınıfların dışındaki sınıflardan kaldırılmıştır. En önemli değişikliklerden biri ise haftalık ders saati sayısının 5. ve 6. Sınıflarda 28 saat zorunlu, 8 saat seçmeli toplam 36 saat; 7. ve 8. sınıflarda 29 saat zorunlu, 8 saat seçmeli toplam 37 saat olarak değiştirilmesidir (TTKB 2012 Yılı Haftalık Ders Çizelgesi).

Seçmeli dersler Almanya'da, ortaokul (Hauptschule), ilköğretimin 4 yıl sürdüğü bölgelerde 5. sınıftan, ilköğretimin 6. yıl sürdüğü bölgelerde 7. sınıftan başlayıp 10.sınıfa kadar devam etmektedir. Hauptschule'lerin öğretim süreleri genel olarak 4 yıllık Grundschule üzerine 5 veya 6 yıl, 6 yıllık Grundschule üzerine 3 veya 4 yıldır. Bu okulu bitiren öğrenciler meslekî öğrenime yönelmektedirler. Hauptschule'lerde genel olarak, Almanca, sosyal bilgiler (tarih, politika, coğrafya), matematik, fen bilgisi (biyoloji, kimya, fizik), İngilizce, iş bilgisi (teknik, ekonomi, ev ekonomisi), müzik/sanat eğitimi/tekstil işleri, din bilgisi ve beden eğitimi dersleri okutulmaktadır (<http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/ALMANYA.pdf>). Aynı zamanda aşağıdaki tabloda

görüldüğü gibi 7. sınıfta 2 saat, 8. ve 9. sınıfta 6 saat seçilmesi gereken zorunlu ders saati bulunmaktadır. Beş yılın ortalama ders saati haftada 14 olduğu görülmektedir.

| Zorunlu Seçmeli Ders Adı                           | 5. sınıf    | 6. sınıf    | 7. sınıf    | 8. sınıf    | 9. sınıf    | 5 Yılın Ortalama Dersi |
|----------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|------------------------|
| Müzik                                              | -           | -           | 2           | 2           | 2           | 6                      |
| Resim                                              | -           | -           | 2           | 2           | 2           | 6                      |
| Teknoloji                                          | -           | -           | -           | 4           | -           | 4                      |
| Ekonomi                                            | -           | -           | -           | 4           | -           | 4                      |
| Sosyal Dersler                                     | -           | -           | -           | 4           | -           | 4                      |
| Endüstriyel – Teknik Alan                          | -           | -           | -           | -           | 4           | 4                      |
| İletişim Tekniği Alanı                             | -           | -           | -           | -           | 4           | 4                      |
| Ev Ekonomisi ve Sosyal Alan                        | -           | -           | -           | -           | 4           | 4                      |
| Sınıf bazında seçilmesi gereken zorunlu ders saati | -           | -           | 2           | 6           | 6           | 14                     |
| <b>Haftalık Toplam Ders Saati</b>                  | <b>30+2</b> | <b>29+2</b> | <b>30+2</b> | <b>30+2</b> | <b>30+2</b> | <b>50</b>              |

Kaynak: <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/ALMANYA.pdf>

Almanya’da ve Türkiye’deki seçmeli ders saatlerinin benzer olduğu görülmektedir. Bundan dolayı Türkiye’deki seçmeli ders saatinin çok olduğunu söylemek abartı olacaktır. Önemli olan seçmeli ders saatini çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre çağa uygun belirlemek ve planlamak olduğu görülmektedir (<http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/ALMANYA.pdf>). Aynı zamanda Finlandiya’da ise 1 Ocak 1999 tarihinden beri yürürlükte olan Temel Eğitim Kanunu (628/1998) artık kapsamlı okulları birinci devre ve ikinci devre olmak üzere iki aşamaya ayırmamaktadır. Bu kanun, yalnızca eğitimin 9 yıl sürdüğünü ve ilk 6 yılda eğitimin sınıf öğretmeni tarafından verilirken son üç yılda ise konu öğretmenleri tarafından verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Okullar haftanın beş günü açıktır ve haftalık alınan ders sayısı düzeye ve alınan seçmeli derslerin sayısına bağlı olarak asgari 19 saatten azami 30 saate kadar değişmektedir. Buna ek olarak, fazladan tatillerle ilgili yerel özerklik söz konusudur (<http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/FINLAND%C4%B0YA.pdf>).

Almanya ve Filandiya’da seçmeli dersler yukarıda özetlendiği gibi iken Türkiye’de ise 2012-2013 eğitim öğretim yılında ilk kez 5. sınıflarda uygulama başlanmış, 2013-2014 eğitim öğretim yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı yeni bir değişiklik yaparak seçmeli ders saati sayısını ortaokullardaki tüm sınıflarda haftada 6 saat, toplam haftalık ders saatini ise 35 ders saati olarak belirlemiştir (MEB, 2012/37 Nolu Genelge). Makalenin kaleme alındığı 2014 – 2015 eğitim öğretim yılında da bu uygulama devam etmektedir.

28 Mayıs 2013 tarihinde yayımlanan ortaokullar haftalık ders çizelgesinde Din, Ahlâk ve Değerler, Dil ve Anlatım, Yabancı Dil, Fen Bilimleri ve Matematik, Spor ve Sanat, Sosyal Bilgiler ders gruplarında öğrencilerin seçebilecekleri dersler belirlenmiştir (MEB, 2012/37 Nolu Genelge).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın seçmeli ders uygulamaları yönergesine (MEB, 2012/37 Nolu Genelge) bakıldığında, ders seçiminin öğrenci velisi tarafından, okula dilekçe verilerek belirlenmesi istenmektedir. Aynı zamanda yine aynı genelgede (MEB, 2012/37 Nolu Genelge) öğrencilerin akademik başarılarının yanında ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmelerinin amaçlandığı; bu seçmeli derslerin öğrencilerin ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda velisinin de rehberliğinde öğrenci tarafından seçileceği belirtilmiştir. Öğrenci velilerinden alınacak dilekçelerin e-okula girilmesiyle birlikte, bir dersten on kişilik öğrenci grubu oluşturulduğu taktirde, o seçmeli dersin açılacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda bakanlık seçmeli ders saati sayısını ve çeşidini artırmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ortaokullardaki seçmeli ders saati sayısının ve ders çeşidinin artırılma sebebini şu şekilde açıklamıştır.

*Düzenlemenin en önemli amaçlarından biri de eğitim sistemimizi demokratikleştirme ve esnekleştirme arzusudur. Değişik kademelerde oluşturulacak seçimlik derslerle tüm vatandaşlarımızın ve öğrencilerimizin eğitimden beklentileri, sosyal ve kültürel talepleri karşılanmaya çalışılacaktır. Öğrenciler sporda, sanatta veya başka bir alanda yetenek sahibi ise veya bu alanların birinde kendini geliştirmek istiyorsa 5. sınıftan itibaren kendisine bu imkân tanınmış olacaktır (MEB, 2012).*

Milli Eğitim Bakanlığı, 4+4+4 eğitim sistemiyle birlikte, bireylerin demokratik hak ve taleplerine sınırlama değil, aksine seçme hakkı sağlanarak bireylere ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir eğitim alma yönünde taleplerinin karşılanmasının amaçlandığını belirterek (MEB, 2012) aşağıdaki ders gruplarının seçmeli ders olarak okutulmasına karar vermiştir (TTKB 28.05.2013 tarih ve 22 sayılı Kurul Kararı).

- **Din,Ahlak ve Değerler:** Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı, Temel Dini Bilgiler
- **Dil ve Anlatım:** Okuma Becerileri, Yazarlık ve Yazma Becerileri, Yaşayan Diller ve Lehçeler, İletişim ve Sunum Becerileri.
- **Yabancı Dil:** Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce, diğer diller.
- **Fen Bilimleri ve Matematik:** Bilim Uygulamaları, Matematik Uygulamaları, Çevre ve Bilim, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım
- **Sanat ve Spor:** Görsel Sanatlar, Müzik, Spor ve Fiziki Etkinlikler, Drama, Zeka Oyunları
- **Sosyal Bilimler:** Halk Kültürü, Medya Okuryazarlığı, Hukuk ve Adalet, Düşünme Eğitimi

4+4+4 Eğitim sistemine geçilmeden önce ilköğretim okullarında seçmeli dersler, öğretim yılı başında okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri dikkate alınarak “seçmeli dersler” bölümünden, öğretmenler kurulunca belirlenmekteydi (TTKB, 2012). On iki yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte seçmeli ders belirlemede değişikliğe gidilmiştir. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 31 Ağustos 2012 tarihinde yayımlanan 2012/37 sayılı genelgeye göre “seçmeli derslerle; öğrencilerimizin akademik başarılarının yanında ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu nedenle seçmeli dersler, öğrencilerin ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda velisinin de rehberliğinde öğrenci tarafından seçilecektir” denilmektedir. Böylece yeni eğitim sistemine geçilmesiyle birlikte seçmeli

ders belirleme yetkisi öğretmenler kurulundan alınarak, velisinin rehberliğinde öğrenciye bırakılmıştır.

Seçmeli derslerle birlikte öğrenciye değişik alternatifler sunmak, öğrencinin okula yönelik olumlu tutum geliştirmesine de yardımcı olacaktır. Ayrıca seçmeli dersler öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişmesine katkı sağlamaktadır (EARGED, 2008). Özellikle bu dersler belirlenirken öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları mutlaka göz önüne alınmalıdır. Öğrenci ve veliler seçmeli dersleri seçerlerken, daha çok merkezi sistem sınavlarını dikkate alarak hareket etmektedirler. Ayrıca toplumun dinsel ve dilsel ihtiyaçları seçmeli ders belirlenmesinde etki etmektedir. 31 Ocak 2013 tarihinde TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanlığına seçilen Fikri Işık uygulamanın başladığı 2012-2013 Eğitim Öğretim yılında en çok “Matematik Uygulamaları” dersinin seçildiğini, bu dersten sonra “Yabancı Dil, Kur’an-ı Kerim ve Hazreti Muhammed’in Hayatı” derslerinin seçildiğini açıklamıştır (Özüt, 2014). 2013-2014 eğitim öğretim yılında seçilen seçmeli derslere bakıldığında, yine en çok “Matematik Uygulamaları” dersinin seçildiğini, bu dersten sonra “Yabancı Dil, Kur’an-ı Kerim, Spor ve Fiziki Etkinlikler ve Hazreti Muhammed’in Hayatı” derslerinin seçildiği görülmektedir. (Eğitimbül, 2014). Seçmeli derslerin uygulandığı gün ve saatler de okuldan okula farklılık göstermektedir. Her kurum farklı uygulamalara gitmektedir. Zorunlu derslerden sonra yapılan seçmeli derslerde devamsızlık problemleri ortaya çıkmakta, öğrenciler bazı günler 8, bazı günler 6 saat ders görmektedir.

Aslan (2014) tarafından yapılan “ortaokullarda okutulan seçmeli ders uygulamalarında velilerin göz önünde bulundurduğu kriterlerin incelenmesi” konulu araştırmada velilerin seçmeli dersi alırken öğrencinin fikrini aldınız mı sorusuna yarısından fazlası hayır cevabını vermişlerdir. Eğitim öğretim yılı başında okul yönetimi tarafından seçmeli dersler ile ilgili bilgi verilip verilmediği sorusuna yine velilerin yarısından fazlası hayır cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan velilerin %66’sı okullarda okutulan seçmeli derslerin gerekli olduğunu; %71’i ise seçmeli ders uygulamasının yararlı olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca velilerin %38’i seçmeli ders uygulamasının problemsiz bir şekilde yürütüldüğünü, %37’si ise seçmeli ders uygulamasında problemler olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan velilerin %46’sı öğrencisinin seçmeli derslere gereken önemi vermediğini, %14’ünün öğrencisinin seçmeli derslere gereken önemi verdiğini ve %38’inin ise öğrencisinin kısmen seçmeli derslere gereken önemi verdiğini belirtmiştir. Bu cevaplarla ders seçiminde öğrencilerin fikrinin velilerce yeteri kadar alınmadığını, okul yönetimleri tarafından velilerin yeterince bilgilendirilmediğini, veliler seçmeli dersleri gerekli görürken, öğrenciler tarafından bu derslerin fazla önemsenmediği görülmektedir. Ayrıca yine aynı araştırmada velilerin önemli bir bölümü, seçmeli ders uygulamalarında problemler olduğunu belirtmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2008) tarafından yapılan “seçmeli derslerin seçim kriterlerinin değerlendirilmesi araştırması”na göre ilköğretim okulu müdürlerinin %60,9’u “Hayır” diyerek seçmeli dersler konusunda sorun yaşamadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. “Evet” cevabı veren okul müdürü oranı ise %7,4 olmuştur. Okul müdürlerine göre seçmeli derslerle ilgili olarak en önemli sorun “Okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği” ifadesiyle ilgilidir. Okul müdürleri tarafından ikinci sırada dile getirilen sorun “Öğretmenlerin okuttıkları seçmeli derslerin branşlarına uygun olmamasıdır (%20,1). “Dersin notla değerlendirilmemesi” ifadesi okul müdürleri tarafından 3. sırada sorun olarak algılanmaktadır. Öğretmen ve okul

müdürlerinin okullarında koşullar nedeniyle açamadıkları seçmeli dersler hakkındaki görüşlerinin birbirlerine paralel olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %51,2'si, okul müdürlerinin ise %51,7'si okullarının koşulları nedeniyle seçmeli olarak açamadıkları dersler olduğunu ifade etmişlerdir. “Hayır” diyen okul öğretmenlerin oranı %48,7, okul müdürlerinin oranı ise %48,3 olmuştur. Öğretmenler ve okul müdürlerinin okullarının koşulları nedeniyle seçemedikleri seçmeli derslerle ilgili görüşleri incelendiğinde; öğretmenlere göre seçemedikleri seçmeli derslerin başında (%11,6) oranıyla Sanat Etkinlikleri dersinin geldiği görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre okulların koşulları nedeniyle seçilemeyen diğer bir ders de Bilişim Teknolojileri dersi (%11,0). 3. sırada seçilemeyen ders ise Spor Etkinlikleri dersi (%9,6). 4. olarak Satranç dersi gelmektedir. Okul müdürlerinin görüşlerine göre okullarındaki koşullar nedeniyle seçemedikleri derslerin başında %16,2'lik bir oranla Spor Etkinlikleri dersi gelmektedir. İkinci sırada ise Sanat Etkinlikleri dersi gelmektedir (%14,6). Bilişim Teknolojileri dersi ise 3. sırada gösterilmiştir. Okul müdürleri tarafından okullarında seçilemeyen 4. öncelikli ders ise Yabancı Dil dersi. Öğretmen ve okul müdürlerine göre okullarda farklı seçmeli derslerin açılmamasının sebeplerine ilişkin görüşler incelendiğinde; öğretmenlere göre en önde gelen sebebin %34,1'lik bir oranla okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %33,7'lik bir oranla okulun fiziki şartlarının yetersiz olması gelmektedir. 3. sırada ise ilgili branş öğretmenin olmamasıdır. Okul müdürlerine göre okullarında farklı seçmeli ders seçememelerinde en belirgin faktör %40,8'lik bir oranla ilgili branş öğretmenin olmamasıdır. İkinci sırada ise öğretmenlerde olduğu gibi okulun fiziki şartlarının yetersiz olması (%39,5) gelmektedir. Okul müdürlerine göre 3. sırada %37,2'lik bir oranla okuldaki araç/gereç/mekân eksikliği gelmektedir.

**İlköğretim eğitimin temel basamağı olup eğitsel açıdan bireylere temel beceri ve niteliklerin kazandırıldığı öğretim kademesidir. Bu kademe öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre yönlendirilmesi, sosyal kültürel ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Seçmeli ders uygulamaları ile öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak; ilgi, istek ve yeteneklerine göre gelişmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin, farklı becerilerinin ortaya çıkarılması, değişik alanlarda bilgilenmelerinin sağlanması ve yeteneklerinin gelişmesi için zemin hazırlaması açısından seçmeli ders uygulamaları önemlidir.** Türkiye’de 2012 yılında, 6287 sayılı kanunun kabulüyle uygulamaya konulan eğitim programı birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu eğitim sisteminin sorunlu başlıklarından birisi de seçmeli derslerdir. Ortaokullardaki seçmeli ders uygulamalarında var olan problemlerin ve olası çözüm yollarının neler olabileceğinin araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

#### 1.4. Araştırmanın Amacı

Ortaokullarda görev yapmakta olan yöneticilerin seçmeli dersler hakkındaki görüşlerini ve bu konuda yaşadıkları sorunları belirlemeye çalışan bu araştırmanın amacını, Tokat İli merkezinde bulunan ortaokullarda, seçmeli ders uygulamalarında okul yöneticilerinin karşılaştığı problemlerin neler olduğu ve hangi çözüm yollarının kullanıldığının belirlenmesi oluşturmaktadır.

## 2. YÖNTEM

Nitel araştırma deseni, araştırmanın yaklaşımını belirlemenin yanı sıra araştırmanın çeşitli aşamalarını bu yaklaşım içinde tutarlı bir biçim ele alınmasına yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada araştırmacının farkında olduğu ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığı olguların araştırılmasını içeren fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji araştırmalarında araştırmacı fenomeni bütün yönleriyle deneyimlemiş küçük heterojen gruplarla çalışılmaktadır. Söz konusunda bu gruplardaki kişilerin dile getirdikleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaktadır. Grubun büyüklüğü 3-4 kişi ile 10-15 kişi arasında değişebilmektedir (Cresweel, 2015). Araştırmada Gruptaki kişilerin fenomene ilişkin dile getirdikleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkların ortaya konulmaktadır (Sart, 2015).

### 2.1. Çalışma Grubu

Araştırmaya 2014 – 2015 eğitim öğretim yılında Tokat İl merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapan 15 okul yöneticisi katılmıştır. Tokat il merkezinde bulunan toplam 15 ortaokulun tümünde seçmeli derslerden sorumlu yönetici ile görüşme yapılmıştır. Bu okul yöneticilerinden 3 tanesi okul müdürü, 12 tanesi müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Buradaki amaç Tokat il merkezindeki tüm ortaokulların seçmeli ders uygulamalarının araştırılmasıdır.

Katılımcıların belirlenmesinde okul müdürü veya seçmeli ders uygulamalarıyla ilgili müdür yardımcısı çalışma grubuna alınmıştır. Ayrıca görüşlerine başvurulacak kişilerin kimlik bilgilerini gizli tutmak amacıyla kodlama yapılmıştır. Buna göre, görüşme yapılan müdürler; M1, M2, M3 olarak kodlanmış, müdür yardımcıları ise MY1, MY2, MY3, MY4, MY5, MY6, MY7, MY8, MY9, MY10, MY11, MY12 olarak kodlanmıştır. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

**Tablo 1.**

*Katılımcılara İlişkin Bilgiler*

| Kod  | Okuldaki Görevi | Cinsiyet | Öğretmenlik Hizmet Süresi (Yıl) | Okul Yön. Hizmet Süresi (Yıl) | Okuldaki Yön. Hizmet Süresi (Yıl) |
|------|-----------------|----------|---------------------------------|-------------------------------|-----------------------------------|
| M1   | Müdür           | Erkek    | 14                              | 7                             | 1                                 |
| M2   | Müdür           | Erkek    | 21                              | 3                             | 1                                 |
| M3   | Müdür           | Erkek    | 35                              | 31                            | 6                                 |
| MY1  | Müdür Yar.      | Erkek    | 25                              | 12                            | 1                                 |
| MY2  | Müdür Yar.      | Erkek    | 14                              | 12                            | 4                                 |
| MY3  | Müdür Yar.      | Erkek    | 33                              | 23                            | 6                                 |
| MY4  | Müdür Yar.      | Erkek    | 24                              | 19                            | 1                                 |
| MY5  | Müdür Yar.      | Erkek    | 17                              | 1                             | 1                                 |
| MY6  | Müdür Yar.      | Erkek    | 10                              | 5                             | 5                                 |
| MY7  | Müdür Yar.      | Erkek    | 21                              | 7                             | 7                                 |
| MY8  | Müdür Yar.      | Erkek    | 9                               | 1                             | 1                                 |
| MY9  | Müdür Yar.      | Erkek    | 15                              | 1                             | 1                                 |
| MY10 | Müdür Yar.      | Erkek    | 17                              | 2                             | 1                                 |
| MY11 | Müdür Yar.      | Erkek    | 15                              | 2                             | 2                                 |
| MY12 | Müdür Yar.      | Erkek    | 20                              | 1                             | 1                                 |

## 2.2. Verilerin Toplanması

Müdür ve müdür yardımcıları ile görüşme yapabilmek için 7 ayrı gün belirlenmiştir. Birinci ve ikinci gün okul müdürleri ile diğer beş gün ise okul müdürler yardımcıları ile ayrı görüşmeler yapılmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilirken, öncelikle ilgili alan yazın gözden geçirilerek yarı yapılandırılmış görüşme formu taslağı hazırlanmıştır. Görüşme formunun kapsam geçerliliğini sağlamak için ilgili alandan 6 uzmanın (biri Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, ikisi Eğitim Programları ve Öğretim, üçü de Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi) görüşüne başvurulmuştur. Uzman tavsiyesine dayandırılarak hazırlanmış olan açık uçlu sorular, görüşme esnasında katılımcılara sorulmuş ve cevaplar ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan verilerin daha sonra bilgisayar yardımı ile dökümü yapılmıştır. Görüşme yaparken katılımcılardan ses kaydı için izin istenmiş ve onların gönüllülüğü dikkate alınmıştır. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında katılımcılara “1. Seçmeli derslerin belirlenmesinde etkin olan aktörler kimlerdir (öğrenci / veli / okul yönetimi)? Seçmeli ders belirleme sürecinde öğrenci ya da velileri belli dersleri seçmeye yönlendirdiniz mi? 2. On ya da daha fazla öğrenci başvurmasına rağmen ders grubu oluşturamadığınız oldu mu? (En az 10 öğrencinin aynı seçmeli dersi seçmesi halinde grup oluşturulur). Oluşturamamışsanız bu öğrencilerin seçmeli derslerini nasıl belirlediniz? 3. Öğrencilerin seçebilecekleri seçmeli ders çeşidi sayısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir? (Az/yeterli/çok) Açıklar mısınız? 4.Ortaokullardaki haftalık toplam ders saati sayısının 35 saat ve seçmeli ders saatinin 6 saat olmasını, seçmeli ders uygulama ve planlama açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? Açıklar mısınız? 5. Okulunuzun öğretmen norm durumları seçmeli dersleri karşılamaya yeterli oluyor mu? Karşılanamaması durumunda nasıl çözüm buluyorsunuz? 6. Okulunuzun derslik sayısı ve genel fiziki yapısı, seçmeli ders uygulamaları için yeterli midir? Açıklar mısınız? 7. Öğrenci, veli ve öğretmenlerin seçmeli derslere bakış açısının, diğer derslerle farklılık gösterdiğini düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız? 8. Ortaokullardaki seçmeli ders planlama ve uygulamalarında ifade edeceğiniz başka problemler ve öneriler var mı? Varsa açıklar mısınız?” gibi sorular sorulmuştur.

## 2.3. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada on beş (15) ortaokul yöneticisi ile yapılan görüşme kayıtları araştırmacı tarafından çözümlenerek, bilgisayar ortamında görüşme metinlerine dönüştürülmüştür. Yöneticiler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, nitel veri analizi tekniklerinden biri olan, betimsel veri analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Betimsel analiz, görüşme çözümlerindeki verilerin özgün biçimlerine bağlı olarak görüşlerine başvuru alan kişilerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yapılması yoluyla verilerin sunulduğu bir analizdir. Buna göre, betimsel analizde görüşme çözümlerinde yer alan kelimelere, ifadelere, kullanılan dile, diyalogların yapısına ve özelliklerine, kullanılan sembolik anlatımlara ve benzetmelere dayanarak tanımlayıcı bir analiz yapılmaktadır (Kümbetoğlu, 2005).

## Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında başlıca kullanılan yöntem görüşme yöntemi olmuştur. Görüşme yöntemi araştırma sürecinde araştırmacının doğrudan gözlemleyemediği şeyleri bulmak için başvurduğu bir yöntemdir. Görüşme yönteminde



amaç diğer insanların bakış açısına ulaşmaktır. Nitel araştırmalarda görüşmeler, diğer insanların bakış açılarının anlamlı, bilinebilir, açığa çıkartılabilir varsayımıyla başlar. Buradan hareketle, bir insanın zihninden neler geçtiğini açığa çıkarmak ve insanların hikayelerini bir araya getirmek için yapılır (Patton, 2015). Birçok görüşme türü olmakla birlikte, bu araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme türü tercih edilmiştir. Bunun nedeni, yarı-yapılandırılmış görüşmelerin katılımcı algıladığı dünyayı kendi cümleleriyle anlatmasına olanak vermesidir. Dolayısıyla bu dünyaya ulaşmak için de soruların çoğunlukla açık uçlu olması gerekmektedir (Merriam, 2009).

Araştırmanın çalışma grubunda bulunan yöneticiler ile yapılan görüşmeler öncesinde her bir yönetici telefonla aranarak görüşme için randevu istenilmiştir. Yapılan bu ön görüşmeler doğrultusunda yöneticiler ile kararlaştırılan gün ve saatte bir araya gelinerek yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sırasında öncelikle görüşmenin tahmini süresi hakkında bilgi verilmiş olup, rahat ve güven verici bir görüşme ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunun ardından görüşme formundaki açık uçlu sorular sorulmaya başlanılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara alınan yanıtlarda eksiklik ya da anlaşılmayan durumlar söz konusu olduğunda ek sorular sorulmuştur. Böylelikle araştırma konusuyla ilgili daha derinlemesine bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

### 3.BULGULAR

#### 1. Seçmeli Derslerin Belirlenmesi ve Planlanması Sürecinde Yaşanılan Problemler

Katılımcılar ile yapılan görüşme sonucunda “seçmeli ders belirleme sürecinde öğrenci ve velileri bazı dersleri seçmeye yönlendirip yönlendirmedikleri” sorusuna verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

**Tablo 2.**

*Yöneticilerin Seçmeli Ders Belirleme Sürecinde Öğrenci ve Velileri Belli Dersleri Seçmeye Yönlendirip Yönlendirmediklerine İlişkin Bulgular*

| Yanıt         | f         | %          | Katılımcılar                         |
|---------------|-----------|------------|--------------------------------------|
| Evet          | 5         | 33,3       | MY1, MY3, MY9, MY11, MY12            |
| Hayır         | 8         | 53,4       | M1, M2, M3, MY2, MY6, MY7, MY8, MY10 |
| Kısmen        | 2         | 13,3       | MY4, MY5                             |
| <b>Toplam</b> | <b>15</b> | <b>100</b> |                                      |

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların 5’i seçmeli ders belirleme sürecinde, öğrenci ve velileri belli derslere yönlendirdiğini, 2’si kısmen yönlendirdiğini ifade etmiştir. Katılımcıların 8’i ise herhangi bir yönlendirme yapmadıklarını belirtmiştir. Buna göre araştırma yapılan okulların yarıya yakınında seçmeli ders belirleme sürecinde okul yönetimlerinin yönlendirmesi olduğu görülmektedir.

Tablo 3’te katılımcıların, seçmeli derslerin belirlenmesinde etkin olan aktörlerin kimler olduğu sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular verilmiştir.

**Tablo 3.**

*Seçmeli Derslerin Belirlenmesinde Etkin Olan Aktörlerin Kimler Olduğuna İlişkin Bulgular*

| Kod  | Etkin Olan Aktörler            |
|------|--------------------------------|
| MY1  | Veli                           |
| MY2  | Öğrenci ve veli                |
| MY3  | Öğrenci veli ve okul yönetimi  |
| MY4  | Veli                           |
| MY5  | Veli ve okul yönetimi          |
| MY6  | Öğrenci ve veli                |
| M1   | Veli                           |
| MY7  | Öğrenci ve veli                |
| MY8  | Öğrenci ve veli                |
| MY9  | Öğrenci, veli ve okul yönetimi |
| MY10 | Veli                           |
| M2   | Öğrenci ve veli                |
| MY11 | Öğrenci ve okul yönetimi       |
| MY12 | Veli ve okul yönetimi          |
| M 3  | Öğrenci ve öğretmen            |

Tablo 3 incelendiğinde, öğrenci ve velilerin yanı sıra bazı eğitim kurumlarında, okul yöneticilerinin de seçmeli derslerin belirlenmesi sürecinde etkin olduğu görülmektedir.

*Seçmeli ders belirleme esnasında herhangi bir yönlendirme yapmadık. Ders seçiminde öğrenciyi yönlendiren aktörler anne ve babalardır. Ortalama olarak da %80 oranında veliler, %20 oranında öğrenciler kendi iradeleriyle seçmeli dersleri seçmektedir (MY7).*

*Seçmeli ders belirleme sürecinde öğrenci ya da velilere herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır. Seçilen derslerin tümü öğrenci ve özellikle de velilerin tercihleri ile belirlenmiştir. Ancak planlama ve uygulama süreci, 2014-2015 eğitim öğretim yılında 5,6,7. sınıflarca seçilen ders çeşitlerinin fazla olması sebebiyle güçlükle planlanabilmiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılında 8. Sınıfların da seçmeli ders seçecek olmaları sebebiyle, önümüzdeki eğitim öğretim yılında aynı şekilde bir planlama pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle öğrencileri bazı ders gruplarına yönlendirme kaçınılmaz gibi görünüyor(M2).*

Okul yöneticilerinin bazıları ise seçmeli ders seçimleri sırasında bir yönlendirme yapmadıkları daha çok ailenin yaşam tarzının bu konuda daha belirleyici olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

*Okul yönetimi olarak bir yönlendirme yapmadıklarını, velilerin kendi yetiştirme tarzına, dünya görüşüne göre seçmeli dersleri seçtiğini söylemiştir (M1, MY2, MY8, MY10).*

M3 ise, öğrencilerin birinci derecede seçmeli dersleri kendilerinin seçtiğini, öğretmenlerin ise kendi norm durumlarına göre öğrencileri yönlendirdiklerini belirtmiştir.

MY5, MY6, MY9 ve MY12 ise bu konuda benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. Bu katılımcılar aynı şubedeki tüm öğrencilerin, blok halinde aynı seçmeli dersleri okuduklarını ifade etmişlerdir.

Bu uygulamayı MY5 şu şekilde ifade etmiştir:

*Velilerden alınan dilekçelerle değerlendirme yapıldı. Şube bazında en çok tercih edilen üç seçmeli ders o sınıfın seçmeli dersi yapıldı. Farklı seçmeli ders seçen öğrenciler, kendi şubesinde en çok seçilen üç seçmeli derse yönlendirilmiş oldu.*

Benzer uygulamayı yapan MY12 ise, kendi okulundaki uygulamayı şu şekilde ifade etmiştir:

*Derslerin belirlenmesinde en önemli unsur veli. Ancak şubelerin genel seviyesine bakarak ders ismi belirtiyoruz. Velilerin isteklerinin yanı sıra var olan şubelerin hangi derse ihtiyaçları varsa, bunları da düşünerek her bir şubeye seçmeli dersleri belirtiyoruz.*

Okul yönetimi olarak seçmeli ders belirleme noktasında öğrenci ve velileri belli dersleri seçmeye yönlendirdiğini ifade eden katılımcılardan MY1 kurumundaki uygulamayı şu şekilde ifade etmiştir:

*Okul yönetimi olarak belli derslere yönlendirme yaptık. Okulumuzdaki öğretmen durumuna göre Din derslerinden Kur-an-ı Kerim, Sosyal Bilgiler derslerinden Medya Okuryazarlığı, Türkçe ders gruplarından Yazarlık ve Yazma Becerileri derslerine yönlendirme yaptık.*

Katılımcılardan MY 3 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir.

*Ders çeşidi fazla olduğu için tercih edilen tüm grupları oluşturmak mümkün değil. Öğrenci ve veliler ders içeriğine dikkat etmeden çeşit çeşit dersleri seçiyorlar. Bunları uygulamak mümkün görünmüyor. Bazı temel derslerin (Matematik Uygulaması, Bilim Uygulaması vb.) önerilmesi faydalı oluyor.*

MY4 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

*Okulumuzun imkânları çerçevesinde, velilerimize, okutulabilecek ders isimlerinin belirtildiği anket veriyoruz. Okulumuzun imkânları çerçevesinde okutulamayacak derslerin dışında tercihler yapılmasına dikkat ediyoruz.*

MY11 ise öğrenci tercihleri ve okulun fiziki şartlarının belirleyici etken olduğunu, öğretmen yeterliliğine uygun derslerin tercih edilmesine dikkat ettiklerini ifade etmiştir.

Görüşmecilerin ifadeleri incelendiğinde, seçmeli derslerin belirlenme sürecinde okulların birbirlerinden farklı uygulamalar yaptıkları görülmektedir. Seçmeli ders planlama ve uygulamada önemli problem yaşamayan okulların, seçmeli ders belirleme sürecinde öğrenci ve veli merkezli hareket ettiklerini söyleyebiliriz. Ancak M2'nin "2014-2015 eğitim öğretim yılında güçlükle planlanabilen uygulamanın, 2015-2016 eğitim öğretim yılında 8. sınıf öğrencilerinin de seçmeli ders seçecek olması nedeniyle pek mümkün

görünmediği” cümlesinden hareketle, uygulamadaki öğrenci sayısının fazla olmasının okul yöneticilerini farklı yöntemler kullanmaya yönlendirdiği görülmektedir.

MY5, MY6, MY9 ve MY12 katılımcılarının ifadelerinden hareketle, öğrenci sayısı fazla olan okullar, seçilebilecek ancak uygulanamayacak birçok seçmeli ders grubunun oluşmasını engellemek için, şubedeki tüm öğrencileri aynı seçmeli dersi seçmeleri yönünde yöntem uyguladıkları görülmektedir. Her ne kadar belirlenen dersler, veli dilekçeleri ile belirlense de, her sınıf düzeyindeki şubelerde, önemli oranda, istemedikleri seçmeli derslere giren öğrencilerin olduğu görülmektedir.

Görüşmecilere “10 ya da daha fazla öğrenci başvurmasına rağmen grup oluşturup oluşturamadıkları, oluşturamamış iseler bu öğrencilerin seçmeli derslerini nasıl belirledikleri” sorulmuş ve şu bulgulara ulaşılmıştır:

MY7 başvuru sayısı yeterli olmasına rağmen grup oluşturamadıklarında öğrencinin diğer tercihiyle yönlendirildiğini, MY4 bu öğrencilerle görüşüp seçilebileceği diğer derslerin belirlendiğini belirtmiştir.

MY5 ise, seçmeli dersleri sınıf şube bazında değerlendirdiğimiz için bu durumda olan öğrenciler, kendi şubelerinde en çok seçilen derslere yönlendirilerek seçmeli derslerin belirlendiğini belirtmiştir.

M2 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

*Okulumuzda 10 ve üzeri 37 başvuru olmuş, bunlardan 35'i ders grubu olarak açılmıştır. 2 ders ise aynı ders grubundaki diğer derslere yönlendirilmiştir. Temel Dini Bilgiler dersini tercih eden öğrenciler Kur'an'ı Kerime, Yazarlık ve Yazma Becerileri dersini seçenler Okuma Becerileri dersine yönlendirilmiştir. Bunun sebebi öğretmen durumunun yetersizliğinden dolayı planlama yapamamaktadır.*

Diğer tüm katılımcılar okullarında böyle bir durumun olmadığını ifade etmişlerdir. Buna göre, okullarda seçmeli derslerin sınıf bazında değil de şube bazında değerlendirilmesi, okul yöneticilerinin öğrenci ve velileri, okulun imkânları ölçüsünde bazı derslere yönlendirmeleri bu sonucun ortaya çıkmasında etken olmaktadır denilebilir.

## 2. Seçilebilecek Ders Çeşitlerinin Sayısının Planlama ve Uygulamaya Etkileri

Tablo 4’de görüşme yapılan katılımcıların, ortaokullardaki öğrencilerin seçebilecekleri seçmeli ders çeşidi sayıları ile ilgili ifadelerine ilişkin bulgular verilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların çoğunluğunun ders çeşitlerinin azaltılması yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

**Tablo 4.**

*Ortaokullardaki Öğrencilerin Seçebilecekleri Seçmeli Ders Çeşidi Sayısına Dair Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular*

| Yanıt         | f         | %          | Katılımcılar                               |
|---------------|-----------|------------|--------------------------------------------|
| Artırılmalı   | 2         | 13,3       | MY9, MY10                                  |
| Yeterli       | 4         | 26,7       | MY1, M2, MY5, MY11                         |
| Azaltılmalı   | 9         | 60,0       | M1, M3, MY2, MY3, MY4, MY6, MY7, MY8, MY12 |
| <b>Toplam</b> | <b>15</b> | <b>100</b> |                                            |

Katılımcılardan MY9, günümüzde insanların yönelebileceği alanların çok fazla olduğundan, seçmeli ders çeşidinin artırılması gerektiğini, MY 10 ise seçmeli ders çeşidinin daha da çeşitlendirilmesi gerektiğini ancak velilerin ders içerikleri konusunda bilgilerinin artırılması gerektiğini ifade etmiştir.

MY1, M2, MY5, MY11 ise her ders grubunda yeteri kadar ders çeşidinin olduğunu, öğrencilerin ilgileri doğrultusunda seçmeli derslerin seçilebileceği görüşünü ifade ettiler. Görüşmecilerden M2 ise eğitimin dinamik yapısı içinde zamanla bu ders gruplarının güncellenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Diğer katılımcılar ders çeşidinin azaltılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu katılımcılardan MY12 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Okul imkânları (özellikle derslik ve öğretmen durumları) seçmeli ders sayısını sınırlıyor. Okul imkânları daha iyi olsaydı tüm seçmeli ders çeşitlerini karşılayabilecek durumda olurduk. Ancak şu anki okulun durumu düşünüldüğünde seçmeli ders çeşidi fazla.*

MY 3 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Öğrencilerin seçebileceği ders çeşidi fazla. Ders verecek öğretmen yeterli değil. Azaltılması faydalı olur. Öğrenciler genellikle Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar ve Müzik derslerini seçiyor. Veliler ise temel dersleri tercih ediyor. Azaltılması faydalı olacaktır.*

Diğer katılımcılardan MY6, çok fazla ders çeşidi olduğundan, grup oluşturma ve yerleştirmede problemler oluştuğunu belirtmiştir. MY 4 ise ders çeşidi azaltıldığında planlama yapmanın daha kolay olacağını ifade etmiştir.

Katılımcıların görüşleri ele alındığında, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimleri için, ilgi ve istekleri doğrultusunda eğitim almaları için seçmeli ders çeşitlerinin fazla olmasının faydalı olacağı konusunda birçok görüşmecinin hem fikir olduğunu söyleyebiliriz. Ancak seçmeli derslerin uygulanması ve planlanması konusu ele alındığı zaman, katılımcıların çoğunluğunun problemler yaşadığı görülmektedir. Bu problemler ise birçok seçmeli ders grubunun açılmasının okulların imkânsızlıkları nedeniyle mümkün olmamasından kaynaklanmaktadır. Yeteri kadar dersliklerin olmaması, öğretmen kadrolarının bu dersleri karşılamaya yeterli olmaması, öğrencileri bu kadar çok gruba yerleştirmede programlamanın yapılamaması en temel nedenler olarak öne çıkmaktadır.

### **3. Haftalık Toplam Ders Saatinin ve Haftalık Toplam Seçmeli Ders Saatinin Planlama ve Uygulamaya Etkileri**

Görüşme yapılan katılımcılara ortaokullarda haftalık toplam ders saati sayısının 35 saat ve seçmeli ders saatinin haftada 6 saat olmasını, seçmeli ders uygulama ve planlama açısından nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur.

**Tablo 5.**

*Ortaokullardaki Haftalık Toplam Ders Saatinin 35 Saat Olmasına İlişkin Katılımcıların Görüşlerine Dair Bulgular*

| Yanıt         | f         | %          | Katılımcılar                                        |
|---------------|-----------|------------|-----------------------------------------------------|
| Artırılmalı   | 0         | 0          |                                                     |
| Yeterli       | 2         | 13,3       | MY3,MY5                                             |
| Azaltılmalı   | 13        | 86,7       | M1,M2,M3,MY1,MY2,MY4,MY6,MY7,MY8,MY9,MY10,MY11,MY12 |
| <b>Toplam</b> | <b>15</b> | <b>100</b> |                                                     |

Katılımcıların yaklaşık yüzde 87'si ortaokullardaki haftalık toplam ders saatinin 35 saatten daha az olması gerektiğini, yaklaşık yüzde 13'nün ise haftalık toplam ders saatinin 35 saat olmasının yeterli olduğunu düşündükleri görülmektedir.

**Tablo 6.**

*Ortaokullardaki Haftalık Toplam Seçmeli Ders Saatinin 6 Saat Olmasına İlişkin Katılımcıların Görüşlerine Dair Bulgular*

| Yanıt         | f         | %          | Katılımcılar                  |
|---------------|-----------|------------|-------------------------------|
| Artırılmalı   | 1         | 6,6        | MY9                           |
| Yeterli       | 7         | 46,7       | M3,MY2,MY3,MY5,MY10,MY11,MY12 |
| Azaltılmalı   | 7         | 46,7       | M1,M2,MY1,MY4,MY6,MY7,MY8     |
| <b>Toplam</b> | <b>15</b> | <b>100</b> |                               |

Katılımcıların yaklaşık yüzde 47'si ortaokullardaki haftalık toplam seçmeli ders saatinin 6 saatten daha az olması gerektiğini, yaklaşık yüzde ortaokullardaki haftalık toplam seçmeli ders saatinin 6 saat olmasının yeterli olduğunu ve yaklaşık yüzde 7'sinin ise haftalık toplam seçmeli ders saatinin 6 saatten daha fazla olması gerektiğini düşündükleri görülmektedir.

Konuyla ilgili görüşlerini ifade eden MY3, planlama ve uygulama açısından zaman zaman sıkıntılar oluşsa da haftalık toplam ders saati ve haftalık toplam seçmeli ders saatinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Benzer görüşe sahip diğer bir görüşmeci MY5 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Haftalık toplam ders saati ve seçmeli ders saati yeterlidir. Planlama ve uygulama açısından sıkıntı yaşanmamıştır. Ders saati yeterlidir. Her öğrenci kendi sınıfında derslik değişimi yapmadan, herhangi bir karmaşa olmadan seçmeli dersleri görmektedir. Her şubenin kendi seçmeli derslerini zorunlu dersler gibi kendi şubesinde planladığımız için, sınıf değişimine ihtiyaç olmadığından problem olmamıştır.*

Konuyla ilgili MY9 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

*Ortaokullardaki toplam ders saati sayısı fazladır. Özellikle ikili eğitim yapan okullar planlama ve uygulamada çok zorlanmaktadır. Ancak seçmeli ders saati ülkemizde artırılabilir. Tüm dünyadaki kültürler, ülkeler, inançlar vb. faktörler incelenerek seçmeli dersler belirlenmelidir.*

MY12 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Haftalık ders saati toplamının tek saat olması hafta içi ders dağılımını zorlaştırıyor. Farklı günlerde farklı ders saatleri ortaya çıkıyor. Haftalık toplam ders saati sayısının fazla olduğunu söyleyebiliriz. 2014- 2015 eğitim öğretim yılıyla birlikte destekleyici ve hazırlayıcı kursların da başlamasıyla öğrenciler daha fazla yoruluyor. Seçmeli ders saati ise yeterlidir.*

MY8 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Haftalık toplam ders saati sayısının 35 olması öğrenci için fazladır. Azaltılması faydalı olur. Seçmeli dersleri haftanın belirli günlerinde planlıyoruz. Derslik sistemine uygun bir okul olmadığımız için kısmen bir karşılıklığa sebebiyet verse de zamanla sistem oturuyor.*

Farklı bir bakış açısıyla MY7 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Haftalık 35 saati öğrenci açısından fazla buluyorum. Seçmeli olarak yapılan 6 ders saatinin okul dışında özel kurum veya kuruluşlardan da tamamlanabileceği kanaatindeyim. Seçmeli ders saatinin azaltılması planlama açısından daha kolay olur.*

MY4 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Şube sayısı kalabalık olan okullarda seçmeli ders planlamasında problemler ortaya çıkmaktadır. Şube sayısı az olan okullarda problemler daha azdır. Haftalık toplam ders saati ve seçmeli ders saatinin azaltılması planlama açısından faydalı olacaktır.*

MY1 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Haftalık toplam ders saati sayısı çok fazla. 30 saate düşürülmesi gereklidir. Haftalık toplam seçmeli ders saatinin ise 2 ders saati olması yeterli olurdu. Haftalık toplam ders saatinin ve seçmeli ders toplam saatinin azaltılması planlama ve uygulamada faydalı olurdu.*

M2 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Seçmeli ders sayısının çok olması nedeniyle çok fazla sayıda grup oluşmaktadır. Bu durum planlama ve uygulama açısından güçlüklerle neden olmaktadır. Haftalık ders saati sayısının ve seçmeli ders saati sayısının azaltılması bu problemlerin giderilmesini sağlayabilir.*

Katılımcıların haftalık toplam ders saati sayısına ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında, katılımcıların çoğu 35 ders saatini çok fazla bulmaktadır. Katılımcıların bu cevabı vermelerinde birçok faktörün de etki ettiğini söylenebilir. Bir katılımcı haftalık ders saatinin fazla olmasının, öğrencinin okul başarısını ve motivasyonunu olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. M1'in de belirttiği gibi öğrencilerin çok yoruluyor olması ve derslerin verimsiz geçmesi uygulamanın çok da verimli sonuçlar ortaya koymadığını göstermektedir. Bu konudaki yaygın kanaat 4+4+4 eğitim sistemine geçilmeden önce uygulamada olan haftalık toplam ders saati sayısının 30 olarak uygulanmasıdır.

Seçmeli ders saatinin haftada 6 ders saati olması konusunda ise katılımcıların neredeyse yarısı haftada 6 saat seçmeli dersin yeterli olduğunu aynı zamanda neredeyse diğer yarısı haftada 6 saat seçmeli dersin fazla olduğunu ve bunun azaltılması gerektiğini ifade etmişlerdir. MY9'un da de ifade ettiği gibi öğrenci sayısı fazla olan, ikili eğitim yapan kurumlarda ders saatinin fazlalığı ile birlikte seçmeli dersleri planlamada da güçlükler yaşanmaktadır. MY 4'ün görüşlerine paralel olarak kalabalık öğrenci ve şube sayısı olan okulların, çok fazla sayıda grup oluşturma durumunda kalmaları uygulamanın ideal olarak yürütülememesine sebebiyet vermektedir. Okul yöneticileri ise bu zor ve karmaşık durumda, uygulamanın devamını, öğrencileri bazı seçmeli derslere yönlendirerek ya da şube bazında ortak seçmeli ders belirleyerek sürdürmektedirler.

Görüşmecilerin ifadelerinden hareketle ortaokullarda haftalık toplam 30 ders saati olması, bu 30 ders saati içerisinde ise 6 saat veya daha düşük seçmeli ders saati uygulaması daha planlanabilir ve uygulanabilir bir yol olarak görülmektedir.

#### 4. Seçmeli Ders Planlamasında Okulların Öğretmen Norm Durumlarının ve Genel Fiziki Yapılarının Etkisi

Tablo 7'de okulların öğretmen norm durumlarının, seçmeli dersleri karşılamaya yeterli olup olmadığına dair katılımcıların görüşlerine ilişkin bulgular verilmiştir. Buna göre görüşme yapılan katılımcıların yarıdan biraz fazlası öğretmen norm kadrolarının seçmeli dersleri karşılamada yetersiz kaldığı yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

**Tablo 7.**

*Okullardaki Öğretmen Norm Kadrolarının Seçmeli Dersleri Karşılamaya Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgular*

| Yanıt         | f         | %          | Katılımcılar                     |
|---------------|-----------|------------|----------------------------------|
| Yeterli       | 7         | 46,7       | MY2,MY3,MY5,MY6,MY7,MY8,MY9      |
| Yetersiz      | 8         | 53,3       | M1,M2,M3,MY1,MY4,MY10,MY11,MY 12 |
| <b>Toplam</b> | <b>15</b> | <b>100</b> |                                  |

Bu konu ile ilgili okullarındaki durumları anlatan görüşmecilerden MY2, MY6 ve MY8 norm kadrolarının tam olduğunu, her branştan yeterli sayıda öğretmen olduğu için herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. MY 7 ise norm saatleri hesaplanırken seçmeli dersler de hesaplandığı için bir sorun yaşamadıklarını, MY3 ise genelde öğretmen norm durumlarının seçmeli dersleri karşılamada yeterli olduğuna dair görüş bildirmiştir.

MY5 ise şu şekilde görüşlerini ifade etmektedir:

*Norm kadrolar yeterlidir. Yeterli olmadığı zamanlar, eğitim bölgesindeki diğer okullardan öğretmen gelmektedir. Norm güncellemeleri öğrencilerin seçecekleri seçmeli derslere göre yapıldığından genellikle problem olmamaktadır.*

MY9 ise okulundaki öğretmen norm durumunun ihtiyaçları karşılamada yeterli olduğunu, yeterli olmadığı durumlarda ise aynı eğitim bölgesindeki okul öğretmenlerinden ihtiyaçların karşılandığını belirtmiştir.



Kurumlarındaki öğretmen norm durumlarının seçmeli dersleri karşılayamadığını ifade eden M1 ve MY12 ise, seçmeli ders uygulamalarında öğretmen ihtiyacının İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün öğretmen görevlendirmesiyle karşılandığını ifade etmiştir.

MY11 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

*Öğretmen normlarımız seçmeli ders çeşitliliğini karşılama açısından yeterli değil. Özellikle Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar ve Müzik ders öğretmenlerinin olmaması ya da yeterli olmaması, bu derslerin tercih edilmelerine engel oluyor.*

Katılımcılardan M3 ve MY4, Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar ve Müzik dersi branş öğretmen normlarıyla ilgili problemlerin olduğunu; MY10 ise norm durumlarının değişken olduğunu, ancak Lazca, Fransızca gibi dersler seçilse dahi ders öğretmenlerinin bulunmamasından dolayı problemlerin yaşandığını ifade etmiştir. M3 ise, haftalık dersi saati az olan öğretmenlerin öğrencileri kendi derslerini seçmeye yönlendirdiklerini; M2 ise, öğretmen norm durumlarının seçmeli dersleri karşılamaya yeterli olmadığını, öğretmen norm durumuna göre uygun olan derslerin belirlendiğini belirtmiştir. MY1 de benzer şekilde norm durumlarının seçmeli dersleri karşılamada yetersiz kaldığını, öğrencilerin normu olan derslere yönlendirildiğini ifade etmiştir.

Araştırma evreninde olan okulların yarıya yakınında, norm durumlarının seçmeli dersleri karşılamada yeterli olduğu, yeterli olmadığı durumlarda ise diğer okullardan görevlendirme öğretmenlerle sorunun çözüldüğünü, yine bu okullarda ciddi problemlerin yaşanmadığı ifade edilebilir.

Katılımcılardan MY5 ve MY7, norm hesaplanırken seçmeli derslerle birlikte ders yüklerinin oluştuğunu belirtmiştir. Ancak MY10'un da ifade ettiği gibi okullardaki norm durumlarının oldukça değişken olduğu görülmektedir. Normların belirlenmesinden sonra oluşturulan seçmeli ders planlamalarında, bazı derslere talebin yoğunlaşması ya da bazı derslere talebin düşmesi, okullardaki norm durumlarında önemli değişikliklere sebep olmaktadır.

Öğretmen norm kadrolarının seçmeli dersleri karşılamada problemlerin yaşandığı okullar incelendiğinde ise, görüşmecilerin çözüm olarak, başka kurumlardan öğretmen bularak sistemin işlemlerini sağlamaya çalıştıkları görülmektedir. Ancak daha çok MY1 ve M2'nin de belirttiği gibi, öğretmen norm durumlarına göre okul yönetimleri, öğrenci ve velileri, bazı dersleri seçmeye yönlendirerek sorunu çözmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca M3'ün de ifadesinden yola çıkarak, öğretmenlerinde kendi norm durumlarına göre, öğrenci ve velileri, kendi branşındaki seçmeli dersleri seçmeye yönlendirdikleri görülmektedir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin seçmeli ders seçmeye bu şekilde müdahil olmaları ise, bu derslerin, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda belirlenememesine neden olmaktadır.

Okullarının derslik durumları ve genel fiziki yapısının seçmeli ders uygulamaları için yeterli olup olmadığına ilişkin katılımcıların vermiş oldukları cevaplara ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

**Tablo 8.**

*Görüşmecilerin “Okulumuzun Derslik Sayısı Seçmeli Ders Uygulamaları İçin Yeterli Mi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular*

| Yanıt         | f         | %          | Katılımcılar                                 |
|---------------|-----------|------------|----------------------------------------------|
| Yeterli       | 4         | 26,7       | M1,MY2,MY5,MY8                               |
| Yetersiz      | 11        | 73,3       | M2,M3,MY1,MY3,MY4,MY6,MY7,MY9,MY10,MY11,MY12 |
| <b>Toplam</b> | <b>15</b> | <b>100</b> |                                              |

Görüşmecilerin yaklaşık yüzde 27’si bulundukları okulun derslik sayısının seçmeli ders uygulamaları için yeterli olduğunu, yaklaşık yüzde 73’nün ise bulundukları okulun derslik sayısının seçmeli ders uygulamaları için yeterli olmadığını düşündükleri görülmektedir.

Okulunun derslik sayısı ve genel fiziki yapısının, seçmeli ders uygulamaları için yeterli olduğunu belirten MY5 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

*Evet yeterlidir. Derslik sistemi okulumuzda yapılmamaktadır. Her şube kendi sınıfında seçmeli ders gördüğünden, farklı dersliklere ihtiyaç duymamaktayız. Derslik sistemi uygulaması yapılmış olsa, seçmeli dersler açısından daha iyi olurdu. Ancak okulumuzun öğrenci sayısı çok olduğundan bu mümkün değildir.*

Görüşmecilerden M1 ve MY8 de okullarının derslik ve genel fiziki yapılarının seçmeli ders uygulamaları için yeterli olduğunu belirtmişlerdir. MY 2 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Okulumuzun fiziki imkânları seçmeli ders uygulamaları için yeterlidir. Okulumuzun ihtiyacından fazla derslik sayısı olduğu için, oluşturulan tüm seçmeli derslere yeterli sınıfımız vardır. Okulumuzun genel fiziki yapısı eğitim öğretim için oldukça uygundur.*

Okullarının genel fiziki yapısı ve derslik sayısının yeterli olmadığını belirten katılımcılardan M2 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

*Okulumuzun fiziki yapısı seçmeli ders uygulamaları için kesinlikle yeterli değildir. Seçmeli ders uygulamalarının istenilen nitelik ve verimlilikte uygulanabilmesi için ilave dersliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Seçmeli dersler, programındaki içerik gereği derslik sistemine elverişlidir. Oysa okulumuzda imkânlar ölçüsünde sınıf sistemi uygulanmaktadır.*

MY12 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Okulumuzun öğrenci sayısı çok fazla olduğundan seçmeli ders sınıflarını en az otuz beş öğrenciden oluşturmak zorunda kalıyoruz. Bu da fazla seçmeli ders grubu oluşturmamızı kısıtlıyor.*

MY9 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Okulumuzdaki derslik sayısı seçmeli ders uygulamaları için yeterli değil. Bu nedenle sınıflara göre ders uygulaması yaptık. Okulumuz şu an ikili öğretime yapmaktadır. Önümüzdeki yıl tekli öğretime geçecektir. Önümüzdeki yıl ders sınıfları yaparak bu problemi ortadan kaldıracaktır.*

Derslik durumlarının yetersiz olduğunu söyleyen MY7, bu sebeple, seçmeli ders sınıflarındaki öğrenci mevcutların gereğinden fazla olduğunu; katılımcılardan MY10 ise okullarındaki dersliklerin yeterli olmaması nedeniyle okul kütüphanesini, fen laboratuvarını ve fen teknoloji atölyesini derslik olarak kullanmak zorunda kaldıklarını; MY3 de benzer bir görüş bildirerek, okul kütüphanesinin bile derslik olarak kullanıldığını ifade etmiştir.

Katılımcıların, okulun derslik ve fiziki yapısına ilişkin ifadeleri incelendiğinde, araştırma kapsamındaki ortaokulların önemli bir bölümünde yetersizliklerin olduğu görülmektedir. Buna göre şu an hali hazırda ikili öğretim yapan kurumların tekli öğretime geçememesinin sebebi derslik sayısının yetersizliği olarak gösterilebilir. Normal eğitim yapan kurumların ise derslik yetersizlikleri görüşmecilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Görüşmecilerden MY5 ve MY10'un da ifade ettiği gibi okullardaki seçmeli derslerin fen ve teknoloji sınıflarında, kütüphanelerde, bilişim teknolojileri vb. sınıflarda yapılması imkânların önemli ölçüde zorlandığının göstergesidir. Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılabileceği üzere sadece derslik problemleri nedeniyle bazı derslerin seçilemediği ya da öğrencilerin bazı derslere yönlendirildiği görülmektedir.

Katılımcılardan MY9'un görüşünden hareketle derslik ve genel fiziki yapılardaki eksiklikler nedeniyle, yeni ders grupları oluşturulamadığından şubelere göre ders belirleme yöntemlerinin kurumlarda yapıldığı görülmektedir.

Seçmeli ders uygulamalarının istenilen nitelik ve verimlilikte yapılabilmesi için ilave dersliklere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Özellikle Müzik, Görsel Sanatlar dersleri başta olmak üzere okutulan seçmeli ders gruplarına göre derslik sistemlerinin okullarda hayata geçirilmesi niteliği ve verimliliği artıracaktır.

##### **5. Aktörlerin Seçmeli Derslere Bakış Açısının Uygulamaya Etkileri**

Yapılan uygulamada istenilen sonuçların elde edilebilmesinde, uygulamaya etki eden aktörlerin bakış açıları önemlidir. Araştırmamızda ortaokullardaki seçmeli ders uygulamalarında öğrenci, veli ve öğretmenlerin seçmeli derslere bakış açısının, diğer derslerle farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular şunlardır:

Görüşmecilerden M1, M2, M3, MY1 ve MY3; öğrenci, veli ve öğretmenlerin seçmeli dersleri, diğer derslere göre daha az önemsediklerini, bu derslerin yeteri kadar ciddiye alınmadığını ifade etmişlerdir. M2'i ifadesinde, uygulamanın ilk iki eğitim öğretim yılında, bu derslerin notla değerlendirilmemesi, öğretmen ve öğrenci motivasyonunu olumsuz anlamda etkilediğini belirtmiştir.

Seçmeli ders uygulamalarında, 2014-2015 eğitim öğretim yılında, İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği'nin değişmesiyle birlikte seçmeli derslerin notla değerlendirilmesi başlamıştır. Araştırmamıza katılan görüşmecilerden MY 2, MY 6, MY11 ve MY12 bu

değişikliğin olumlu sonuçlar verdiğini, özellikle öğrenci ve öğretmenlerin bu derslere daha fazla ilgi göstermeye başladıklarını ifade etmişlerdir.

MY9 ise seçmeli dersleri öğrencilerin kendileri seçtikleri için ilgi, istek ve başarı durumlarının olumlu yönde etkilendiğini belirtmiştir.

Katılımcılardan MY7 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Veli seçmeli derslere, öğrencinin ilgi gösterdiği, sevdiği, başardığı bir ders olarak değil, eksik dersleri tamamlamak için bir kurs gözü ile bakmaktadır. Öğretmen ise seçmeli derslerle ilgili nasıl bir program uygulayacağını bilemediği için, bu dersleri bir vakit kaybı (boş ders) olarak görmektedir.*

MY10 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Ekonomik gelir düzeyi ve eğitim düzeyi yüksek aileler çocuklarını daha iyi yönlendiriyor. Örneğin Müzik, Görsel Sanatlar, Bilim Uygulamaları gibi öğrencilerin ilgi alanına göre yönlendiriyor. Diğer veliler yaşadığı çevre ve inançlarına göre yönlendiriyor.*

Katılımcıların görüşlerinden hareketle İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği'nin değişmesiyle birlikte, ortaokullardaki seçmeli derslerin notla değerlendirilmesinin olumlu sonuçlar verdiği söylenebilir. Bu durum öğrenci ve öğretmenlerin bu dersleri daha ciddiye almalarını sağlamıştır. MY7'nin de belirttiği gibi müfredatta seçmeli dersler ile ilgili programın eksik olması, birçok seçmeli dersin kitabının olmaması öğretmen ve öğrencilerin bu derslere olan motivasyonunu azaltmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012/37 numaralı genelgesinde, seçmeli dersleri, öğrencilerin akademik başarıları yanında ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda velilerin rehberliğinde öğrencilerin seçmesi istenmiştir. Ancak eğitim sistemimizin sınav odaklı olması neticesinde, hem öğrenci velilerinin hem de okul yöneticilerinin seçmeli dersleri belirlerken Matematik, Fen Bilimleri, Din Kültürü, Yabancı Dil ve Türkçe ders gruplarındaki derslere ağırlık verilmesine sebep olduğu görülmektedir. MY 7'nin de ifade ettiği gibi, velilerin de bu derslere eksikliklerin tamamlandığı kurs gözüyle baktıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılardan MY 10'un belirttiği gibi eğitim seviyesi yüksek veliler seçmeli dersleri belirlerken, öğrencilerin ilgi ve isteklerini göz önünde tutmakta, ancak eğitim ve ekonomik seviyesi düşük veliler çevreye ve inançlarına göre bu dersleri belirlemektedirler. Öğrencilerin isteklerine göre belirleyemediği seçmeli derslere gereken ilgiyi, isteği göstermemesi, uygulamadaki önemli problemlerdendir.

## **6. Ortaokullardaki Seçmeli Ders Planlama ve Uygulamalarındaki Diğer Problemler ve Öneriler**

Katılımcılara son olarak “ortaokullardaki seçmeli ders planlama ve uygulamalarında ifade edeceğiniz başka problemler ve öneriler nelerdir?” Sorusu sorulmuş ve şu bulgulara ulaşılmıştır.

Görüşmecilerden MY12 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

*E-okul sistemi üzerinden seçmeli dersler konusunda yeteri kadar faydalanamıyoruz. Nakil gelen öğrencilerin, önceki okuldaki seçmeli*

*dersleri, bizim okulumuzun seçmeli dersleriyle aynı olmadığından problemler ortaya çıkıyor. Seçmeli derslerin devam takibinde sıkıntılar yaşıyoruz.*

MY1 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Okulumuzda taşınmalı gelen öğrenci sayısı fazladır. Velilerin (özellikle taşınmalı öğrenci velisi)) bilinç düzeyleri çok düşük. Öğrenciler hangi dersi (genelde taşınmalı öğrenci) niçin seçtiğini bilmiyor. Bu iş tamamen okul yönetiminin yönlendirmesi ile yapılıyor.*

MY10 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Seçmeli dersleri okutacak öğretmen normlarında yersizlikler var. Öğrencilerin seçmeli derslere devamı sıkıntı oluyor. Seçmeli derslerin belirlenmesinde aile ile öğrenci arasında çatışma oluyor. Okulların seçmeli dersler için materyal eksiklikleri var.*

Katılımcılardan MY7 ders saati sayısı ve seçmeli ders çeşidinin azaltılması gerektiğini, yeteneğe dayalı derslerin okul dışında tamamlanabileceğini, MY2 seçmeli ders sayısının çok olduğu için ders programı yapmanın çok zor olduğunu, seçmeli derslerin olduğu günlerde sınıflar değiştiği için okulda kargaşa olduğunu, MY8 her dersin donanımlı bir dersliğinin olması gerektiğini, bunun için de okulların bu sisteme göre inşa edilmesi gerektiğini, MY3 ise seçmeli dersleri öğrencinin tam gönüllü istemesi gerektiğini, veli, öğretmen ve arkadaşının teşviki ile seçmeli derslerin belirlenmemesi gerektiğini belirtmiştir.

M2 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

*Eğitim sistemi sınav odaklı olmaktan çıkarılmalı. Süreç değerlendirmesine geçilmelidir. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olan dersler seçmeleri, çağın gereklerine uygun ve pedagojik bir yaklaşımdır. Ancak bunun için yeteri kadar öğretmen görevlendirilmesi yapılmalı, norm kadrolar buna göre yeniden yapılandırılmalıdır. Ders seçimi genellikle okulun fiziki yapısı ve öğretmen durumuna göre belirlendiğinden, veli ve öğrencinin tercihleri tam olarak karşılanamamakta, okulların yönlendirmesine maruz kalmaktadır.*

Katılımcıların “ortaokullardaki seçmeli ders planlama ve uygulamalarında ifade edeceğimiz başka problemler ve öneriler var mı” sorusuna verdikleri görüşler incelendiğinde, daha önce alt başlıklar halinde incelenen okulların fiziki yapılarındaki eksiklikler, öğretmen norm durumları, seçmeli ders saati ve çeşidinin fazla olması gibi sorunları tekrar ifade ettikleri görülmüştür.

Görüşmecilerden MY12’nin de ifade ettiği gibi, e-okul sisteminin tam anlamıyla seçmeli ders uygulamalarına cevap verecek şekilde düzenlenememiş olması ve özellikle nakil giden/gelen öğrencilerin aktif dönem içerisinde yer değiştirmeleri, seçmeli ders uygulamalarına olumsuz etki yaptığı görülmektedir. E-okul sistemi üzerinde, nakil gelen öğrencinin, aktif dönem içerisindeki seçmeli ders bilgilerine ulaşamaması önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca aktif dönemde yer değiştiren öğrencilerin, önceki

okulunda seçtiği ve okuduğu seçmeli derslerin, yeni okullarında olmaması, öğrencinin dönem içerisinde seçmeli derslerinin değişmesine sebep olmaktadır.

Katılımcılardan MY10'un da ifade ettiği gibi, seçmeli ders belirleme sürecinde, aile ile öğrencinin karşı karşıya gelmesi, öğrencilerin istemedikleri derslere yönlendirilmesi, bu derslerde ulaşılmak istenen amaçlara ulaşılamamasına sebep olmaktadır. Yine aynı katılımcının belirttiği bir başka konu da okullarda seçmeli dersler için materyallerin eksik olması ve bu eksikliklerin giderilememesi öğretmen ve öğrencilerin bu derslere olan motivasyonunu azaltmaktadır.

Katılımcıların ifadelerinden anlaşılacağı üzere seçmeli derslerin belirlenmesinde, okul yöneticilerinin bazı ders gruplarına öğrencileri yönlendirmeleri ya da şube bazında tüm sınıfın aynı seçmeli dersleri okumalarının sağlanması yönetici algısı çerçevesinde uygulamayı kolaylaştırmakta aynı zamanda birçok problemin ötelenmesine de sebep olmaktadır. Ancak bu durum (çözüm) seçmeli derslerin amacına uygun yürütülemediğini de göstermektedir.

#### 4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Seçmeli dersler belirlenirken, ders gruplarındaki bir seçmeli dersin oluşturulabilmesi için, o dersi en az 10 öğrencinin seçmesi koşulu Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012/37 no.'lu genelgesinde belirtilmiştir. Bu genelgeden hareketle, özellikle öğrenci sayısının fazla olduğu ortaokullarda, birçok seçmeli ders grubunun oluşacağı görülmektedir. Okullardaki öğretmen norm durumlarına bakıldığı zaman seçilebilecek derslerin karşılanması oldukça zor olacaktır. Ayrıca birçok okulun fiziki yapısı ve derslik sayısının yeterli olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, seçmeli ders uygulamalarıyla birlikte, birçok yeni dersliğe ihtiyaç duyulduğu/duyulacağı görülmektedir. Öğrencilere ders seçme hakkı sağlanarak bireylere ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir eğitim alma yönünde taleplerinin karşılanmasının ve öğrencilerin sporda, sanatta veya başka bir alanda yetenek sahibi ise veya bu alanların birinde kendini geliştirmek istiyorsa 5. sınıftan itibaren kendisine bu imkânın tanınmış olmasının amaçlanması (MEB, 2012) olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Ayrıca önceki uygulamadan farklı olarak seçmeli derslerin belirlenmesinin öğretmenler kurulundan alınarak, veli rehberliğinde öğrenciye bırakılması hedeflenmiştir (MEB, 2012/37 Sayılı Genelge). Bu noktada öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda seçmeli dersleri seçmeleri çağın gereğidir. 6287 numaralı kanunun Nisan 2012 de kabul edilmesi, aynı yılın Eylül ayı içerisinde uygulamaya geçilmiş olması, çok kısa sürede çok fazla değişimi beraberinde getirmiş, okulların öğretmen kadrosu ve fiziksel donanım bakımından yetersiz olmaları nedeniyle bu değişimlere ayak uyduramadıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin büyük bir bölümü okullarındaki dersliklerin seçmeli dersleri karşılamada yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların önemli bir bölümü okullarında derslik sisteminin olmamasının oluşturduğu problemleri ifade etmişlerdir. Okulların genel fiziki yapılarının yetersizliği en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle okulların sınıf olmaya uygun olmayan bölümlerinde de seçmeli derslerin işlendiği görülmektedir.

Okullardaki derslik sayısının yetersizliğinden kaynaklı bazı derslerin seçilemediği ya da öğrencilerin bazı derslere yönlendirildiği anlaşılmaktadır. Derslik ve genel fiziki

yapılardaki eksiklikler nedeniyle, yeni ders grupları oluşturulamadığı, şubeler bazında toplu olarak bazı derslerin bazı okullarda zorunlu olarak seçtirildiği görülmektedir.

Türkiye’de olanakların yetersiz olması ve eksikliklerden dolayı seçmeli ders grupları oluşturulmaması ve ya toplu olarak bazı derslere yönlendirilmesi sadece teknik bir sorun olarak ele alınmamalıdır, çünkü bu durum yöneticiye kolaylık sağlamakta, yöneticiler teknik sorunları öne sürerek daha az iş yükü oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda bu bazı politik tercihlerin ders seçimine etkisini kolaylaştırmaktadır. Seçmeli dersler diğer ülkelerde özellikle gelişmiş ülkelerde daha iyi planlanmakta ve uygulanmaktadır. Almanya’da ortaokullarda öğretim gören öğrenciler 7 ve 8. sınıftan itibaren zorunlu derslerin yanı sıra istek ve eğilimlerine göre üst sınıflarda seçecekleri öğrenim alanına uygun zorunlu seçmeli dersleri almaktadırlar. Seçmeli ders olarak müfredatta yer alan her ders alınabilir. Ayrıca ikinci yabancı dil (Örneğin, Fransızca ve sosyal bilimler alanından bir ders de) seçmeli dersler arasında yer alır. Seçmeli dersler okulun olanaklarına göre ve Eyalet Eğitim Bakanlığının onayı ile açılır. Öğrenciler seçmeli derslerini üst sınıflarda seçecekleri ağırlıklı öğrenim alanına göre belirler. 9. sınıftan itibaren öğrenciler zorunlu seçmeli alan olan 4 yabancı diller, fen bilimleri, sosyal bilimler, sanat, spor ve teknik alanlardan birini seçer ve bu alanda yoğunlaşarak eğitim görürler. Her okul olanaklarına göre birisi yabancı diller alanı olmak koşuluyla bu alanlardan en az üçünü açmak zorundadır. Ayrıca her okul olanaklarına göre bir ev ekonomisiyle ilgili olmak üzere ek zorunlu seçmeli dersleri açar. Pek çok okulda bilgisayar dersi ikinci zorunlu seçmeli derstir. Realschule’lerin öğretim süreleri genel olarak 4 yıllık Grundschole üzerine 6 yıl, 6 yıllık Grundschole üzerine ise 4 yıldır. Realschule’lerde birinci yabancı dil 5. sınıftan itibaren, ikinci yabancı dil ise seçmeli olarak 7. sınıftan itibaren okutulur. 9 ve 10. sınıfta yetenek ve eğilimlerine uygun olarak iki saatlik zorunlu seçmeli dersler alırlar. Bu dersler şunlardan oluşmaktadır. Biyoloji, fizik, kimya, sosyal bilgiler, spor, teknik ve sanat dersleridir (Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 2007).

Katılımcıların çoğu öğretmen norm kadrolarının seçmeli dersleri karşılamada yetersiz kaldığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Normların belirlenmesinden sonra oluşturulan seçmeli ders planlamalarında öğrencilerin bazı derslere talebinin yoğunlaşması ya da bazı derslere talebinin düşmesi, okullardaki norm durumlarında önemli değişikliklere sebep olmaktadır. Okullardaki yöneticiler ise çözüm yolu olarak, başka kurumlardan öğretmen bularak programın işlemlerini sağlamaya çalıştıkları görülmüştür. Bazı okul yöneticileri ise, öğretmen norm durumlarına göre öğrencileri belli dersleri seçmeye yönlendirdikleri anlaşılmaktadır. Danimarka’da ise öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirmeye olanak vermek için 8. sınıftan itibaren seçimlik dersler olarak daktilo, fotoğrafçılık, motor bilgisi, elektronik, bilgisayar gibi uygulamalı dersler verilmektedir (Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 2007). Ülkemizde norm durumuna göre ya da okulda hangi branş öğretmeni uygun ise ona göre seçmeli dersler açılmaktadır ve genellikle bu dersler teorik olmaktadır. Danimarka’da teorik seçmeli derslerin yanında öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirmesi için uygulamaya dönük seçmeli dersler açılmaktadır. Aynı şekilde Japonya’da da 1. kademe ortaöğretim kurumu olan Chugakkolarda seçmeli dersler bir veya daha fazla seçimlik dersin yanı sıra özel faaliyetleri de kapsayabilir. 3. sınıflarda seçmeli dersler sırasıyla; müzik, sağlık ve beden eğitimi, güzel sanatlar, endüstriyel sanatlar veya el sanatları olup her biri için 35 saat ayrıca her sınıfta 105 saat yabancı dil dersi ve 35 saatte gerekli diğer derslerden biri alınabilir (Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 2007).

Katılımcıların öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimleri için, ilgi ve istekleri doğrultusunda eğitim almalarını ve seçmeli ders çeşidinin fazla olmasını faydalı buldukları görülmektedir. Ancak aynı zamanda katılımcıların büyük bir bölümü, seçmeli derslerin uygulanabilmesi ve planlanmasının sağlıklı yapılabilmesi için ders çeşidinin azaltılması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Araştırmada katılımcıların çoğu 35 ders saatini çok fazla buldukları, daha çok 4+4+4 eğitim sistemine geçilmeden önce uygulamada olan haftalık toplam ders saati sayısının 30 olarak uygulanmasının doğru buldukları görülmektedir. Katılımcıların en fazla haftada 6 saat seçmeli ders uygulamasının daha planlanabilir ve uygulanabilir olacağını düşünmektedirler. Fransa’da ortaöğretimin 1. kademesi 4 yıl eğitimi kapsayıp kolej eğitimi olarak anılmaktadır. Kolejlerde öğrenciler her iki devrede de haftada 24 saat ortak ders görürler. Ayrıca bazı dersler için takviye dersi yapılır. Bu sınıflarda haftalık üç saatlik takviye dersi, Fransızca, matematik ve yabancı dil derslerine her ders için bir saat olarak zaman ayrılır. 8. ve 9. sınıflarda ortak derslere ek olarak zorunlu seçmeli dersler de yer alır. Latince, Yunanca, 2. yabancı dil ve teknoloji dersleri seçmeli dersler olup haftada 3 saat okutulmaktadır (Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 2007). Türkiye’de Fransa’dan daha fazla seçmeli ders havuzu bulunmaktadır. Ancak bu durum seçmeli derslerin çok olmasını olumsuzlaştırmamaktadır. Eğer iyi bir planlama yapılabilir ve okullardaki olanaklar uygun hale getirilebilirse seçmeli derslerin çok olması hem akademik hem de demokratik olacağı düşünülebilir.

Katılımcıların önemli bir bölümü 2014-2015 öğretim yılından itibaren seçmeli derslerin notla değerlendirilmeye başlanmasını olumlu buldukları görülmektedir.

Öğrenci ve velilerin seçmeli dersleri, diğer dersler kadar ciddiye almadıkları ve öğrenci devamsızlıklarının söz konusu seçmeli derslerde daha fazla olduğu izlenmektedir.

Taş (2004) tarafından gerçekleştirilen “ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıflar seçmeli ders programlarının öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında; öğretmen ve öğrencilere göre ilköğretim okullarında okutulacak seçmeli derslerin okul idaresi ve öğretmenler kurulu tarafından belirlendiği tespit edilmiştir. Bu araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Araştırma yapılan okullarda öğrencilerin seçmeli ders belirleme süreci içerisinde okul yöneticileri tarafından yönlendirildikleri ve hatta bazı okullarda aynı şubedeki öğrencilerin tamamının yöneticilerin belirlediği aynı dersleri seçmeleri konusunda zorunlu kılındığı görülmektedir.

Buna göre mevcut problemler bir arada ele alındığında, okullarda seçmeli dersler için gerekli alt yapıların oluşturulamadığı görülmektedir. Bu durumun ise seçmeli derslere gereken ilginin gösterilmemesine ve ortaya konulan hedeflere ulaşamamasına yol açtığı görülmektedir. Seçmeli ders uygulamalarının bu şekilde devam etmesinin ise “zorunlu seçmeli” derslerden öteye gidilemeyeceğini göstermektedir denilebilir.

Okul yöneticileri seçmeli dersleri planlarken seçilen dersleri, şube bazında değil sınıf bazında değerlendirmeli, şubedeki tüm öğrencilerin aynı seçmeli derslere yönlendirilmesi uygulamasına gidilmemelidir.



## KAYNAKÇA

- Aslan, M. (2014). *Ortaokullarda okutulan seçmeli derslerin seçiminde velilerin göz önünde bulundurduğu kriterlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Creswell, J. W. (2015). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, Çeviri Editörü: Selçuk Beşir Demir, Ankara: Eğiten Kitap.
- EARGED, (2008). *Seçmeli derslerin seçim kriterlerinin değerlendirilmesi araştırması*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- <http://www.egitimkulis.com/ortaokullarda-en-cok-tercih-edilen-secmeliders-matematik.html> adresinden 29 Nisan 2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/ALMANYA.pdf>
- <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/FINLAND%C4%B0YA.pdf>
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- MEB, (2008). *Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması*, Ankara: [http://www.meb.gov.tr/earged/earged/secmeli\\_dersler\\_arastirmasi.pdf](http://www.meb.gov.tr/earged/earged/secmeli_dersler_arastirmasi.pdf)
- MEB, (2012). *4+4+4 Soru - Cevaplar*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2012). *2012/20 Nolu Genelge*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2012). *2012/37 Nolu Genelge*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2012). *İlkokullar ve ortaokullar haftalık ders çizelgesi. Talim ve terbiye kurulu başkanlığı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Merriam, S.B. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. Published by Jonssey Bass A Wiley Imprint 989 Market Street, San Francisco.
- Özüt, A. (2014). *İlköğretim düzeyindeki seçmeli derslerin seçim kriterlerinin öğretmen ve okul yöneticisi görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Patton, M. Q (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods 3rd Edition*, Sage publications International Educational and Professional Publisher Thousand Oaks, London, New Delhi.
- Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı (2007). *Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye*. Ankara
- Sart, G. (2015). *Fenomenoloji ve Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz, Nitel Araştırma: Yöntem, Teknik, Analiz, ve Yaklaşımlar. Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*, Editör: Fatma Nevra Seggie, Yasemin Bayyurt, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taş, B. S. (2004). *Seçmeli ders programlarının öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- TTKB, (2012). *Talim ve Terbiye Kurumu Başkanlığı 25/06/2012 tarihli ve 69 Sayılı Kurul Kararı*.
- TTKB, (2013). *28.05.2013 tarih ve 22 Sayılı Kurul Kararı*.
- TTKB, (2014). *XIX. Milli Eğitim Şurası*.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

## EXTENDED ABSTRACT

### 1. Introduction

The objective of this survey consists of determining the problems confronted by the school administrators in managing elective courses and the applied solutions in the secondary schools in Tokat city centre.

### 2. Method

The survey is in scanning model as it aims at describing the reality which is based on the qualitative method. "The scanning model aims at describing the event, individuals or object in question in their own conditions and as they are. It does not attempt to change or influence the events, individuals or objects in any respect. The importance lies in observing and describing the condition appropriately." (Karasar, 2004). The interview technique was applied during the survey.

15 school administrators who work in the secondary schools in Tokat city centre during 2014-2015 academic year participated in the survey. Administrators in charge of elective courses in the total of 15 secondary schools in Tokat city centre have been interviewed. Among these administrators, 3 of them work as principals and 12 as vice-principals. The purpose here is to investigate the application of elective courses in all secondary schools in Tokat city center.

In determining the participants, school principals and vice-principals in charge of elective courses were included in the working group. In accordance with the privacy policy of the survey, every participant is named after a code. The principals are named as P1, P2, P3 and the vice-principals as VP1, VP2, VP3, VP4, VP5, VP6, VP7, VP8, VP9, VP10, VP11, VP12.

For the interviews, time and place that were most suitable for and favoured by the administrators were given preference. The average meeting duration was determined as twenty (20) minutes.

Data collection tool: The survey data was gathered through the semi-structured interview form. The draft of the semi-structured interview form was prepared by revising the relevant field in summer while developing the semi-structured interview form firstly. For the providence of the content validity of the interview form, 6 experts in the relevant field have been consulted. Interview questions were finalized in accordance with the experts' views. At the end of the interview, the conversations recorded on a tape recorder during the interviews were reported and analyzed in order to ensure credibility. In addition to this, while voice recordings were turned into transcript in the Word application, the notes taken down by the interviewers were also added to the relevant points in the text.

In the survey, the records of the interviews with fifteen (15) secondary school administrators were analysed and turned into computer-based interview reports by the surveyor. The data gathered from the interviews with the administrators were evaluated using descriptive data analysis which is one of the qualitative data analysis methods. Descriptive analysis is a method in which the data are presented by making direct quotations from the consultee's statements abiding by the original format of the interview transcript. Accordingly, in the descriptive analysis, a definitive analysis is carried out based on the words, expressions, diction, characteristics and structures of the dialogues as well as symbolic and metaphorical statements that take place in the interview transcript (Kümbetoğlu, 2005).

### 3. Findings, Discussion and Results

In determining the elective courses, the requirement that the course must be selected by at least 10 students in order for an elective course from a course group to be opened was indicated in the notice no 2012/37 of Ministry of National Education (MEB). Based on this notice, multiple elective course groups are expected to be formed especially in secondary schools with a high number of students. Regarding the permanent teacher conditions, it will be difficult to meet the demands of the courses that can be selected. Besides, taking into consideration that the physical structures and the number of classrooms of many schools are insufficient, it has been found out that a lot of new classrooms are needed/will be needed with the application of elective courses. Meeting the individuals' demands for an appropriate education by providing the students with the right to select courses, and aiming at providing them with a proper opportunity if the students are talented at sports, arts or another field, or if they want to improve themselves in one of these fields starting from 5th grade can be viewed as a positive development (MEB, 2012). Furthermore, as distinct from the previous applications, the objective is to authorize the students under parents' guidance with the right to determine the elective courses rather than the teacher council. (MEB, Notice No 2012/37). At this point, it is a necessity of the time for students to select the elective courses according to their interests, wishes and talents.

The majority of school administrators participating in the study have stated that the number of the classrooms in schools was insufficient to support elective courses. A number of participants have also expressed the problems caused by the lack of classroom system in their schools.

The insufficiency of the general physical structure of the schools stands as the most significant problem. Thus, it is observed that elective courses are given in parts of the schools which are not suitable to be classrooms.

It is discovered that some of the elective courses could not be elected due to the insufficient number of classrooms or the students were manipulated to select certain elective courses. Because of the insufficient general physical structures and classrooms, it was observed that new course groups could not be formed and in some schools, students on a class basis were made to select some courses.

A little more than half of the participants reported that the permanent teacher staff was insufficient to support elective courses. During the lesson planning for elective courses is constituted after determining the permanent staff, students' increased interest or lack of demand for particular classes has a significant effect on permanent staff. School administrators were observed to find teachers from other schools as a solution in order to ensure the planning. Some school administrators were also observed to lead students into choosing certain elective courses according to permanent staff status.

It is monitored that students and parents do not take elective courses as seriously as they do other courses and that students' attendances are lower in the mentioned-courses. In the schools where the survey was done, it can be seen that students were directed by school administrators and in some schools during the process of determining elective courses, the administrators obliged classes as a whole to select a course determined by the administration. It can be stated that the necessary foundations for elective courses are not formed in schools, which causes students to take less interest in elective courses than necessary and leads to failure to reach the goals. The continuation of the application of elective courses in this way shows that beyond "obligatory elective" courses cannot be reached.